

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУН, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИН БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫН ДПУТАТТАРЫНЫН ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

1952
апрель
19
СУББОТА
№ 77 (2507)
ӨРТӨЗ 20 КОП.

БОХУНГУСОЛУНДА:

Леонардо да Винчинин төрүтүнгөн хүүнүндөн бээр беш чүс чыл болганы (1 арын).
Тарылгаже кирипкен (1 арын).
Н. Курбатский—Көзө культури чырыдышыкын ажылына удуртулганы денелди бедидер (2 арын).
Н. Владимиров.—Россияга рево-

люстуг шимчээшкенин төөгүзүлдө тайыннанчак болушкун (2—3 арын-нар).
А. Кызыл-оол.—Хайгааралдан дашкаарлаан магазин (3 арын).
Германия-биле тайбын керээзин чарар дугайында АКШ-тын, Вели-британиянын болгаш Франциянын

чазактарына Совет Чазактын нота-зын таштыкка канчаар көрүп турары (3 арын).
Бичин уруглар камгалаар талазы-биле Бүгү-делегей конференциясы (4 арын).
Ким Ир Сеннин 40 хар харлаанынга (4 арын).
Кореяда болушкуннар (4 арын).

Профэвилел организацияларынын ажылын улам экижидер

Профессионал эвилелдери, болза, кижизидилген, сырый катыжышкыннын башталганын болгаш ажыл-агыйы чоруктуу школары, ол болза, коммунизмдин школары болур деп В. И. Ленин чугаалаан. Бистин большевик партиясы коммунисттер тургузушкунун улуг сорулгаларын шийттирлеринге профэвилелдерин бодунун идегалды чөлөгжи кылдыр көрүп турар, а профэвилелдери коммунизмдин оруу-биле бистин чаалап ап турар чедишкенириятске херек кырында кайгамчыктыг улуг рольду ойнаан.

Профэвилелдери совет кижилерини күш-ажылчы болгаш политиктиг идеяларын хөгжүдүп, оларнын материалдык болгаш культурлук амьдралынын байдалын улам экижидер дээр демиселге идеяларын киржи, профэвилел кижигунеринин болгаш бүгү ажылчы чонун идея-лик денелди, коммунисттер медресин коксаад чокка бедидерин база боттандырып турар.

Профэвилелдеринин Х съездинин шийтиренин күсөтпешинден, мээсе ортузунга организация болгаш кижизидилгенин ажылдарын талазы-биле көскү чедишкенирини ол ышкаш бистин областа профэвилелдеринин чамдык организациялары база чедип алганнар. Манча чижек кылдыр областын банк контора-зында профэвилел комитетин (даргазы эш Морозов) адал болур.

Профэвилелдин бо организациязынын бүгү кижигунерин боттарынын идея-теоретиктиг денелди бедидип, «ВКП(б) төөгүзүпү допу курзун» өөренир болгумде болгаш бот өөрдилгенде эки өөренип турар. Ажыл-адыкчыларын мергежилди бедидер техниктиг өөрдилгенде мында база эки организациястатган, шахмат өөренир болгумуну болгаш физкультура секциязын организациястан болгаш олар багай эвес ажылдап келген. Профэвилел организациязынын ниити хуралдары болгаш бүдүрүлгө хуралдары мында доктаамал чоруп турар.

Сөөлгү үед боттарынын ажылын күрүне албан черлеринин профэвилелдеринин Тес-Хем, Улуг-Хем райкомна-ры эзеп экижипкенер. Ол ышкаш Тес-Хем районун Берт-Дег, Устүү-Шынаа школаларында, Самагалдай кижизидилгенде, Танды районун Бай-Хаак тыва чеди чыл школарында болгаш районун саң кидизинде профэвилел комитеттери болгаш бөлүктери эки ажылдап туралар. Боттарынын ажылын үндөзүнү-биле эл тургузуп турар профэвилел организацияларын ол ышкаш үлөттүр черлеринден, МТС база совхозтардан хөйүн илередиң болур.

Ынчалза-даа, областа профэвилелдеринин ниити ажылынын денелди алгаш көөрге ам-даа багай байдалда туруп турары тодаргай. Өвүр, Бай-Тайга, Мөңгүн-Тайга профэвилел райкомнары эртен отчөттүг үенин иштинде боттарынын ажылын экижиптөөнөр. Ол районнарың партия комитеттери болгаш эге организациялары профэвилел организацияларынын ажылын тодаргай удуртпаан, а профэвилелдеринин областы комитеттери боттарынын кудук организациялары-биле харызаан үзүктөдирин, чер-черде профэвилел организацияларынын ажылдарынын денди багай болгаш сандаргай байдалдарына тааржып олурганнар. Күрүне албан черлеринин ажылдакчыларынын Бай-Тайга профэвилел райкомунун ажылы онза багай турда, профэвилел обкомунун ажылдакчылары 1951 чылдын дургузунда анаа барып кандыг-даа дуза көргүспезин профэвилелдин район конференциясына келген төлөөлөр чөптүг шүгүмчүдөөнөр.

Мурнакчыларын дуржулгазын гаш өскөлөр-даа кызымак чоруун көргүзүп, эки түнелдерин ажылдап турар.

Оон ынай Көк-Чыраада Ленин атыг колхозта Шагаан-Арыг машина-трактор станциязынын бир трактор бригадасы (бригадир эш Шойгул) ол колхозтун Баян-Колда тарылга шөлүндө эртен чылын андарган черлерин шыгын базылары-биле апрельдин 15—16 хуннеринде 270 га черин илирттэн.

илередиң болгаш непередер ажылды, социалисттер чарышты калбартыр боттук хемчеглерин областын бүдүрүлгелеринде профэвилел организациялары ам-даа чөптөс чорудуп турар.

Областын профэвилел чөвүлели болгаш профэвилелдеринин обкомнары бодунун чер-черде кудук организацияларынын политик-кижизидилгенин база организациястыг ажылдарын күштөлдөрүн тургаш, 1952 чылда обалстын ажыл-агый, культури хөгжүлгезинин сорулгаларын хуусаа бетинде күсөдир дээр демиселге бүгү улустун күжүн сырый катыштырар талазы-биле партия организацияларына боттук дузалажыр ужурут. Партиянын район комитеттери боттарынын удуртулгасында профэвилел организацияларынын ажылдарынын байдалын доктаамал сонургап көөр, оларнын удуртулгаларынын отчөттарын алып, ниити ажыл бедик үрө-түнелди болзун дээр оларга ажыктыг сүмелерин болгаш ажылына практиктиг дузаларын көргүзөр хүлээлгелиг.

Профэвилелдеринин чер-чер комитеттери боттарынын доктаамал комиссияларынын ажылдарын экижидер, улам эки ажыл дээр шүгүмчүл болгаш бот-шүгүмчүлөдү калбартыр, ажылчы мээсинин үнүнге дыңаангыр болур, оларнын чаа-чаа синалдарын деткир херек. Эртен чылын болгаш бо чылын Кызылдын туу-бу база ышкы эвөлдөрү күрүне мурунга ажыл-агый талазы-биле планнын хүлээлгезин багай күсөдип келгенер. Сөөлгү үед септелге заводу ажылын баксыраткан. Бо бүгү ол чердеде профэвилел комитеттеринге хамаарышпас херек деп черде санап болбас. Олар бүгү ажылчына-рнын социалисттер чарыкка хаара тутпайн, социалисттер хүлээлгелерин күсөдөзүнүн чорудулганын контролдавайн, күш-ажылдын чурумун быжыглавайн турарлар. Мындыг чөптөстөргө профэвилел организациялары каян-даа элтежип болбас.

Амгы үед Май 1-ини байырла-дынга база чакы хөвү ажылынын кампаниясына халбашгыр бүдүрүлгө черлеринде болгаш көдээ ажыл-агыйнын адырларында ажыл-ишчилерин социалисттер чарыкка калбар-ган. Күрүне албан черлеринин, совхозтарын база МТС-теринин үлөттүрүн профэвилел организацияларынын харысалгалыг сорулгазы болза, ажылчыларын болгаш тарражыларын, механизаторларнын болгаш албан хаагычтарнын идея-кейин, ажыл-ишчи чоруун улам быжыглаары болгаш хөгжүдери болур. Чакы тарылга — партия болгаш күрүне талазы-биле харысалгалыг чутула улуг ажыл. Манча профэвилел организациялары социалисттер чарыштын чаа күчүлүг чалгыны көдүрөр, чазактын болгаш партиянын берген онаалдарын эрестиг база эки шынарлык күсөдиринче бүгү күштү мобилизаастар.

Профэвилелдери кижизидилгелиг ажылдакчы онза кичээлгелин салыр. Ажылчы чонун күш-ажылчы мурнакчыларын чижээне өөрдир, ычанган огухановчуларын санын өстүрө, хожудап каст тураларын мурнакчыларын денелдинге чедир көдүрөр, оларнын ажыл планын күсөткен ийкели, азы ажыр күсөткен турарына дузалаар.

Партия организацияларынын удуртулгасы-биле профэвилелдеринин организациялары совет кижилерин коммунисттер эзуга кижизитпешаан, ынак Төрөөн чурттуң күчүзүн болгаш чечектелишкенин быжыглаар дээр демиселге оларнын политиктиг болгаш күш-ажылчы идеяларын улам бедидип шылаар.

биле Ворошилов атыг, «Ленинчи орук» болгаш «Большевик» колхозтар апрельдин 16-дан эгелеп илирттеп кирипкен.

Леонардо да Винчинин төрүтүнгөн хүүнүндөн бээр беш чүс чыл болганы

Москвага болган байырлыг хуралы

Генийлик чурукчу болгаш эртемден—итальян улустун алдарлыг огулу Леонардо да Винчинин төрүтүнгөн хүүнүндөн бээр 500 чыл болган оон совет улус бүгү депшилгелиг кижизидилген-биле кады демдегелер эртерген.

Апрельдин 15-те Москваның күрүне консерваториясына чурукчулар, скульптурчулар, архитекторлар, эртемденер, чогаалчылар, найсылалдын бүдүрүлгелеринин стажановчулары, студентилер, партия, совет болгаш хөй-ниити организацияларынын төлөөлөкчилери чыгыган. Ол ышкаш Москвада элчин черлеринин баштыкчылары келгенер.

Байырлыг хуралдын эгелээринге чедир келген кижилер итальян улуг чурукчунун чурал чуруктарынын болгаш оон чуруктарындан дүжүрүп чурал чуруктарынын делегей улуг сонургал-биле көргөнер. Леонардо да Винчинин төрүтүнгөн хүүнүндөн бээр 500 чыл болганыга алдар болдурган юбилейин СССР-ге эртергиринин талазы-биле комитеттин даргазы—СССР-нин улустун чурукчузу Б. В. Иогансон байырлыг хуралды ажиткан.

Латвияда колхозтар фермаларынын механизациясы

РИГА. Латви ССР-нин көдээ ажыл-агый Министерствозунга болуп эртен колхозтарнын мал ажылынын фермаларынын механизациязынын айтырыгынын талазы-биле чөвүлел хуралга МТС-тер чыныга тургустунган тускай монтаж бригадаларынын ажылдарынын түнелдерин үндүргөн. 1040 фермаларда суг хандырылганын механизастаан, 607 фермаларда авто-суггарылгаларын тургускан, а чүс-чүс колхозтарда мал чөми бөлөктөрүнүн ян-

«Итальян улуг чурукчу болгаш эртемден Леонардо да Винчи» деп илеткелди профессор М. В. Алпатов кылган.

Оон соонда академик И. И. Артоблевский, уран-чүүл шийчилелдин эртемнеринин доктору В. П. Зубов, СССР-нин уран-чурук Академиязынын президенти СССР-нин улустун чурукчузу А. М. Герасимов, СССР-нин архитектура Академиязынын президенти А. Г. Мордвинов олар чүве чугаалааннар.

Леонардо да Винчинин төрүтүнгөн хүүнүндөн бээр 500 чыл болганыга алдар болдурган байырлыг хуралдын соонда итальян болгаш орус музыкаларга күсөткен улуг концерт болган.

Итальян улуг чурукчу болгаш эртемден Леонардо да Винчинин төрүтүнгөн хүүнүндөн бээр беш чүс чыл болганыга алдар болдурган байырлыг хуралдар болгаш кежээлер Ленинградка, Киевке, Ереванга, Алма-Атага, Ашхабадка, Кишиневке болгаш чурттуң өске-даа хоорайларына ол ышкаш болгулаан.

Колхозтарнын мал ажылын механизастаарына МТС-теринин ажылынын хемчээли бо чылын бүдүн чарык катан улгалдыр.

(СЭТА)

Хову турлагларында садыглаашкын

ФРУНЗЕ. Калининский районун хереклекчилер эвилелинин автомашинада дерип бөлөктөн көжүп чоруур магазин «Степь» деп элзеп ырак колхозтун хову турлаанче элчегели үнүшкун кылган. Ховуда магазинде атыч бараннар, палиростар, ажылчын идик хептер, номнар бар. Чакы хову ажылдарынын эгелээри-биле көжүп чоруур магазин Калининский районун оон колхозтарына чоран.

Киргизиянын ховуларында колхозчуларнын соонче көжүп чоруур ларектер болгаш магазинер үнүшкун. Хову турлагларында садыглаашкын хайнышыкын чоруп турар. Чакы хову ажылдарынын үзүндө сельпо көжүп чоруур 260 магазиннерин болгаш ларектары тургузар. Көдөзенин садыг четкизи 200 миллион рубль ажыг түнүг бараннын хову турлагларыне сөөртүп үндүрөр.

(СЭТА)

Чурттуң ховуларында

Лев Толстой районун «Новая деревня» көдээ ажыл-агыйнын колхозчулары көк-тараанын чакы чөмишчилелгезин областа бир-ле дугаарында эгелзэн. Областын колхозтары амгы үед 200 муң гектар ажыг күзүн чашкан культураларын болгаш хөй чылда үнер сипениринин үрезинин чөмишчидер деп турар.

Симферополь. Областын колхозтары болгаш совхозтары хөвөн-нин массалыг тарылгазынче кирипкен.

(СЭТА)

Куйбышевградотудуг. Жигулевск дагларынын эдиктеринде тудугну шийтирлик чери тургустунган. Делегейин суг күжү-биле ажылдаар станцияларынын эң улуу болур электри станциязынын канчаар-даа аажок улуг оңгарын Волганын чакы суундан камгалаар чалды анаа кыска хуусаада тургузар ужурут. Ынаар земснарядтар дүн, хун-даа чокка довуракты хоолайлар дамчыштыр төп турар.

Чурукта: оңгарнын доора дугаар чадаашкыннын чугулдар хахсып турары.
Фото М. Клименковтуу.
СЭТА-нын прессклишези.

Тарылга бөлөктөрүндө четпестерни узуткап, хову ажылдарын калбартыр

Чөөн-Хемчик район тарылганын эгезинде

Чөөн-Хемчик районун колхозтары болгаш МТС-зи 1952 чылда бедик дүжүт чедип алып дээр чакы тарылгага бөлөктелди эртен чылдан артык организациястыг чорудуп, ам шуут тарылга мурунуну ажылы чорудуп турар.

МТС 1952 чылда 44 механизатор кадрларын бөлөктөш, колхозтарже үндүргөн. Эртен чылга бодаарга бо чылын МТС-тин тракторларынын болгаш хөзүн сазырадыр машиналарынын саны улам өскөн. Күрүне комиссиязынын хыналдазынын түнелинде МТС-тиң тарылгага бөлөктелди багай деп демдегелеткен болза, апрель 10-га чедир четче кылдырмаан септелгелерин дооскаш, бүгү трактор бригадаларын тас-тус колхозтарже бүрүн күсөп үндүргөн.

Колхозтарнын тарылга шөлдеринде 350 тонна өдөк, 21 тонна хүл төктүнгөн. Колхозтарда андазынын 92 хуузу, илирлеринин 98 хуузу болгаш чажар машиналар 100 хуу септегинен. Тарааны чазын калбаа-биле суггарып тарып чорукту организациястап турар. Апрель 10-га чедир колхозтар 515 га черин суггарып алган. Суггарылгада 300 ажыг колхозчулар ажылдап турар. Эртен чылын бөлөктөн черлеринин шыгын базырап илиртээшкенин «Коммунизмче орук», «Искра», «Большевик» болгаш Ленин атыг, Сталин атыг, Жданов атыг колхозтар апрель 8—9 хуннеринде эгелзэн.

Бүгү колхозтарнын ам кол сорулгазы болза, частыг чылыг болгаш өл хар дүжүп, черин кырын улам шыгыдып турар тзарымчалыг байдалын ажыглап, андарган черин шыгын базырап илиртээшкенин эң чокку хуннерде доозарынче бүгү күштү эвилелдээр болур.

Массалыг херектел бараннарнын үүрмектеп садар өртектеринин чаа чигелдезинин дугайында СССР-нин Министрлер Чөвүлелинин болгаш ВКП(б) ТК-нын доктаалын районун колхозчулары бодунуң хуралдарына таныжып, чаа соци-

(СЭТА)

Суггарылда ажылдарын эгелзэн

ЧАА-ХӨЛ. (Телефон-биле). Чаа-Хөл районун Кара-Тал сумуда Сталин атыг көдээ ажыл-агый артелинде чакы тарылганын баштайгы ажылдары хайнышыкын чоруп турар. Ында колдууда суггарылга бугазынын аштагалынын, суггарылганын болгаш эртен чылы андарган черлеринин илиртээшкенин талазы-биле ажылдар калбарган.

(СЭТА)

Илирттеп кирипкен

ШУИ. (Телефон-биле). Бай-Тайга районун Шуй сумуда «Мурнакчы» көдээ ажыл-агый артелинин тарылга шөлүндө чакы хову ажылы хайнышыкын чоруп турар. Эртен чылдын күзүндө андарган черлеринин илиртээшкенин апрельдин 15-тен эгелзэн.

(СЭТА)

Хар эририн четикпейн манап турар

САРЫГ-СӨП. (Телефон-биле). Кара-Хем районун колхозтарынын тарылга шөлдеринде хар ам-даа эривзэн. Район колхозтары чакы тарылганын эгелзээрине белен. МТС-тиң 7 трактор бригадалары апрель-

листиг хүлээлгелерин алганнар. Оон иштинде «Кызыл тараачын» болгаш Ленин атыг колхозтар чакы хову ажылын май 5-те бедик шынарлыг доозар, пландан ажыр 70—100 га чедир тарааларын тарып деп хүлээлгени алганнар.

Чакы тарылганы чедишкенин доозары партиянын полит-массалыг ажылдарын кайы хире организациястанындан, коммунисттерин комсомолчуларын күжүн ажылдын чутула участоктарына шын хуваап тургусканындан хамааржыр. Трактор бригадаларына партиянын полит-массалыг ажылдарын чорудар политажылдакчылар кылдыр 9 кижини район төвүндө партия, советтин активтеринден ВКП(б) райкомунуң бюрозу бадылап үндүргөн. Трактор бригадаларында хана солуннарын, көргүзүг самбыраларын организациястаан.

ВКП(б) райкому колхозтарже 1000 ажыг кезек номнарын ном билдөөткалары кылдыр тарадып үндүргөн. Колхозтарга барып культури массалыг ажылдар чорудары-биле район төвүндө уран-чүүл бригадаларын бөлөктөлүп турар. Колхозтарда партия эге организациялары 209 агитаторларын шөл ажылында колхозчуларга ажыл чорудары-биле хуваап тургускан. ВКП(б) райкому агитаторларын семинарларын эртергилзэн. Район төвүндө почта дажыкчыларынын хуралын болгаш түр семинарны база эртерткен.

Колхозтар даргаларынын, партия эге организацияларынын секретарьларынын болгаш ВКП(б) райкомунун түр дуза көргүзери-биле колхозтарда барган төлөөлериин сорулгазы болза, тараа культураларын 9—10 ажыл хуннеринде—май 5-те бедик агротехниктиг денелге доозар деп районун колхозчуларынын алган социалисттер хүлээлгезин күсөдирин бүрүн хандырап дээр эр, херээжен колхозчулары, бүгү тырттар күштерин хову ажылына мобилизаастары болур.

(СЭТА)

Ол колхозта бир трактор бригадасы ажылдап турар. Тракторист Дүктүг-оол болгаш херээжен тракторист эш Чоскар олар эки түнелдиг ажылдап туралар.

(СЭТА)

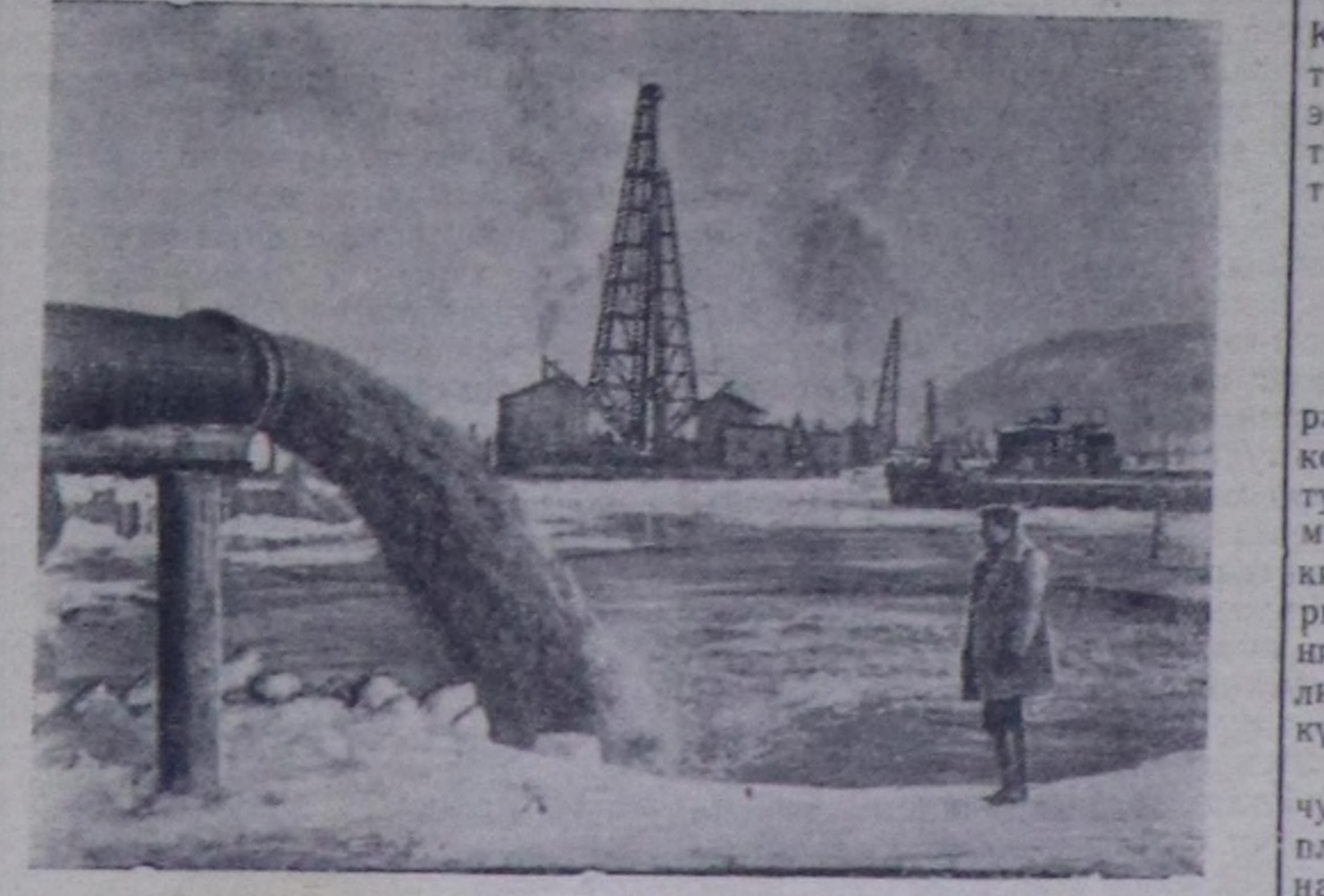
Агрономнун чөпшээрелин эзугаар апрельдин 20-ге чедир чус га кызыл-тасты чажып тарып болгаш чакы хову ажылдарын дүргөн дооскаш, Май бирге чедишкенин ужуражырын колхозчулар хүлээнип ягач кызымак ажылдап турар.

(СЭТА)

дун 9—10 хуннеринде колхозтарже үнүшкун.

Колхозтарнын талазындан ам эривзэн. Район колхозтары чакы тарылганын эгелзээрине белен. МТС-тиң 7 трактор бригадалары апрель-

Колхозтун тудуг ажылына бызаңчылар Арагачы, Санчай-оол эки ажылдап, үлөгерип болуп турар. «Мурнакчы» колхозтун даргазы эш Кандаан, мында партия организациязынын секретари эш Ады олар колхозтун тудуг ажылыне улуг кичээлгенин салып, ол ажылды боттук удуртулга-биле хандырып турарынын болгаш тудуг бригадир эш Урбаа бо ажылды эки кызымак организациястап турарынын ачында колхозчулар бо мындыг эки түнелдерин чедип алган.

Куйбышевградотудуг. Жигулевск дагларынын эдиктеринде тудугну шийтирлик чери тургустунган. Делегейин суг күжү-биле ажылдаар станцияларынын эң улуу болур электри станциязынын канчаар-даа аажок улуг оңгарын Волганын чакы суундан камгалаар чалды анаа кыска хуусаада тургузар ужурут. Ынаар земснарядтар дүн, хун-даа чокка довуракты хоолайлар дамчыштыр төп турар.

Тарылгаже кирипкен

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районун Шагаан-Арыг сумуда «Кызыл туң» көдээ ажыл-агый артели апрельдин 15-тен эгелеп бир трактор, 10 аъттар-биле чакы тарылгаже организациястыг кирипкен. Баштайгы хүнде трактор 21 га черни культуризациястап болгаш аъттар-биле ол хүн дыка хөй черни андарган.

(СЭТА)

Аъттар-биле чер андарып турарларын аразында колхозчулар Ша-вай-оол, Барабанов, Биче-оол бол-

Көдээге культур-чырыдышкын ажылынга удуртулганын, деңгелин бедидер

Н. КУРБАТСКИЙ,
ВКП(б) обкомунун пропаганда болгаш агитация килдизинин эргелекчизи.

Совет Тыванын ажылчы чоннарын мурунда областын экономиказын болгаш культуранын социалистик чаартылганын дүрген доозанын талазы-биле улуг сорулгалар туруп турар. Ол улуг сорулгаларны чедишигинин күүседир төлээде ажылчы чонун ортузунга политиктиг болгаш культур-кижизидилгелиг ажылды шийтириш-биле экинчилер эргежек чугула. Массанын коммунист кижизидилгезинге культур-чырыдышкын ажылы чугула чепсек болур.

Партия болгаш чаксап областын культур-чырыдышкын албан черлеринин четкизи калбартырып, культура одагларынын ажылынын идеялыг утка-шынарын бедидеринче улуг кичээгенин салып турар. Чыл саньда-ла культура бажынарын, клубтарын, библиотекарларын, номчулгал черлерин, кызыл булунарнын тударына, оларны ажылдадырынга хей санын хөрөгенин берип турар.

Областын культур-чырыдышкын албан черлеринин четкизи чыл санында-ла өзүп калбарып турар. Сөөлүг беш чылдарын дүргүзүндө областын культур-чырыдышкын албан черлеринин саны ийн катап өскөн. Кино көргүзөр черлерин саны 5 катап өскөн. Ам үеде районнарда болгаш хоорайларда 16 культура бажынары, 48 көдээ болгаш профсоюздеринин клубтары, 28 номчулгал бажынары, 33 кызыл булунар, 207 библиотекалар ачылдып турар, од библиотекаларнын ном фондузу 600 мун чедип турар. Оон ангыда 67 кино черлери, областын национал театры, 30 ажыг көдээ лекторийлер ачылдып турар.

Бот-тыныгыр уран-чүүлдүч көргүзүлгенин ажылы сайзырап турар. 194 бот-тыныгыр уран-чүүл бөлүмнөрүндө 1200 ажыг кижип кир-жип турар. Оон-биле кады көдээде дыка хей культура албан черлеринин ажылынын идеялыг утка-шынары партиянын культура одагларынын мурунда салып турар бедидерлерин ыракта хандырап турарын минир ужурут. Партиянын чер-чер организа-циялары, Советтеринин күүсекчи комитеттери ажылды ол чугула участвовуне боттук кичээгенин сал-байн турар. Оон уламандан элзэн хей культур-чырыдышкын албан черлери боттарынын ажылын су-рададып турар. Барынын-Хемчик, Эр-зин, Чаа-Хөл, Бай-Тайга районнарда культур-чырыдышкын албан черлери дыка багай ажылдап турар. Ылангыя Бай-Тайга районун ку-льтура бажынарында чүгле кино-чурук үндүрүп турар боордан башка бот-тыныгыр уран-чүүлдүч кандыг-даа көргүзүлгенин организаствайн турар. Культура бажыны соок болгаш хирлиг. Ында лекцияларын болгаш илеткелдерин кончуг эвээш номчуп турар. Культура бажынынын чору-дар ажылынын боттук планы безин

чок, Ында тургускан библиотеканын ажылдаарында хааглыг турары хей, Барынын-Хемчик, Чаа-Хөл рай-оннарда культура бажынарын болгаш колхозтарда клубтарын ажылы оон барык-ла дээрдеес. Ол черлерде культура талазы-биле чо-рудар ажылдык хевирлерин болгаш методтарын четизи-биле ажыла-вайн турар. Көдээ клубтарга, библи-отекаларга литература кечээлерин болгаш ытыктыр номчулгаларын ында-хаая эрттирип турар. Бистин чур-тувустун чедишигинин илередиин турар делгелгелерин болгаш фото-номчотажтары кылбайн турар, ол чер-дерде районнарнын муракчы кижил-еринин чуруктары чок. Ол ышкаш улутпунун болгаш көдээ ажил-агыйнын алдар-сурагыг кижилери-биле ужуражынышкынын органи-заствайн турар. 1952 чылда күүсе-дир-биле алган социалистик чарыш-ты бот-хүлээлгелеринин күүселди-нин чорудулганын көргүзүп турар көргүзүп самбыраларын шимеп тур-гускаан.

Партиянын болгаш чаксап Тыва областын мурунга салган сорулга-ларын күүседиринче көдээ ажил-агыйнын ажил-ишчилерин мобили-заствайн, культура массалыг ажил-дарынын чорударына шыныч ак-сеткилдин-биле ачылдып турар эки кижилер бисте хей. Чижээлзэрге, Тогу районун культур-ча бажыны-нын директору эш Ефанов, Эр-зин районун Качыкта кызыл өг эр-гелекчизи эш Мижит, Чаазама би-блиотеканын эргелекчизи эш Кото-рова, Шаган-Арыг библиотеканын эргелекчизи эш Володина бол-гаш өскер-даа хей. Ол ажилдак-чылар масса-биле тудуш харылаа-лыг болуп, культур-чырыдышкын талазы-биле улуг ажылды чорудуп турар. Ынчалза-даа, оларнын ажил-дын дүржүлганы байытпайн тур-бар болгаш калбарып неперевейн турар. Облүүсконун культур-чы-рыдышкын килдизи, ВКП(б) рай-комнары болгаш районнар Совет-теринин күүсконнары культур-чы-рыдышкын албан черлеринин ажилын багай удуртуп турар болгаш клуб-тары, библиотекаларын, культур-бажынарыннын ажылдында туруп тур-ар улуг четпестерин эскербейн эр-тирип турарлар.

Культур-чырыдышкын албан чер-леринин ажылында туруп турар улуг четпестерин чылдагаанын культур-чырыдышкыннын ажилдакчылары-биле ачылдын сула тургустунганы-биле тайылбырлатырар. Чаа-Хем районун культур-бажынында ийн чылдын дүргүзүндө чеди директор-лар солушкан, Улуг-Хем районга 8

директорлар солушкан, Чөөн-Хемчик районга 1951 чылдын дүргүзүндө культура бажынынын 4 директорла-ры, дөрт уран-чүүл удуртукчулары солушкаан. Бо фактылар ВКП(б) райкомнарыннын болгаш райкүүско-нарыннын талазындан идеология аж-лынын бо чугула участвовунга кад-рларны кичээгэй чок шилип кирип турарын көргүзүп турар-дыр. Көдээ лекция пропагандазын организа-стварында улуг четпестер туруп тур-ар. Эрзин, Өвүр, Тес-Хем районна-рында политика болгаш бойдус эр-теминин талазы-биле темаларга лек-цияларны кончуг эвээш чорудуп тур-ар. Номчутунуп турар лекциялар-нын идеялыг денили куду, лекция-ларнын тематиказы кызын.

Библиотекаларнын ажылында улуг четпестер бар. Библиотекалар-нын хей нуруузу номчукчулар-биле быжыг харылаанын тургузуп ап шы-даваан, номчукчулар-биле ажылды кошкак тургускан болгаш номчукчу-лар конференциянын ында-хаая эр-тирип турар база ажылы чоннар ортузунга ном пропагандалаар ажылды багай тургускаан.

Областын культур-чырыдышкын албан черлеринин ажылында туруп турар улуг четпестерин чылдагааны болза, идеология ажылынын ол чу-гула участвовунга партия, совет бол-гаш комсомол, профвиелд организа-цияларынын талазындан удуртулга-ны суларатканында болуп турар. Ол организациялар ажылчы чонун ор-тузунга политиктиг кижизидилге ажилын харылап турар хирезинде клубтарын, библиотекаларын, кы-зыл булунарнын, культура бажы-нарыннын ажылынын утка-шынары-че ханалып кирбейн турар болгаш оларнын ажылында туруп турар чет-пестерин узуткаарында дузалашпайн, оларнын ажылын углап-баштавын турар. ВКП(б) райкомнарыннын бол-гаш райкүүсконнарын база ку-льтур-чырыдышкын албан черлеринин бүгү ажилдакчыларынын хүлээлгези болза, ажилда туруп турар чет-пестерин дарый узуткаары, культура бажынынын, клубтарын, кызыл булунарнын, библиотекаларын, кино-театрларын ажылынын идеялыг утка-шынарын көдүрери болур. База массанын ортузунга лекция пропа-гандазынын ажылын калбартыры чугула.

Област болза, улус-ажыл агый-нын эн харысалгалыг, политиктиг кампаниязы болур чаксы тарылга-нын бүдүүзүндө туруп турар. Көдээ ажил-агыйнын ажил-ишчилери 1952 чылда көдээ ажил-агыйн сай-зырадыр талазы-биле чаа социали-стик хүлээлгелерин боттарынга алган

пар. Партия, совет организацияла-рыннын сорулгазы болза, культура одагларынын ажил-чорудулганын углап-баштаары, социалистик хү-лээлгелерин күүседиринге хамаа-рышкан политик-массалыг ажил-дарын күштелдери, ажилдын планнарын долдур болгаш ажыр күүседиринче ажылчы чонун кү-жүн мобилизаствары, ажилда бедик шынарын чеди алырын организа-ствары болур.

Культур-чырыдышкын албан чер-леринин бүгү ажил-чорудулганы ажылчы чонун коммунист меде-релин болгаш культур-ча бедиде-ринче, бүдүүрүлгө планнарын долдур болгаш ажыр күүседиринче угла-гый, культура тургузушкунун планнарын күүседиринче ажилчы чоннарын эвилелдээринин талазы-биле ажилды үндезини-биле чар-ты тургузанын кол сорулгаларын айткан.

Сессиянын шийтирин амыдырал кырынга күүседиринче районун көдээ Советтери биче эвес ажилды чоруткан. Эң ылангыя көдээ Советтер сессияны чогуур хуусаазында эрттирип, агаа культура тургузуш-кунун болгаш ажил-агыйнын та-лазы-биле 30 хире чугула айтыр-галарны чугаалажып, ол дугайында удуртуп шийтирилери күүседир дээш кызымак ажылдап турар.

Көдээ ажил-агыйнын район кил-дизи болгаш көдээ Советтер чаксы тарылга ажылынын кичээгенин дүңдүлдүп, колхоз баштаар черле-ринге удуртулганы дыктыган. Оон түнелинде районун «Совет Тыва-нын беш чыл ою» болгаш «Торгалы» колхозтарын чакса белеткели экти. «Торгалы» колхоз үрзин уруушкунун 116 хуу, андазын! плир болгаш өске-даа дериг херексел-дерин септелгенин бүрүн күүсет-кен.

Бо колхозтар маддын чаш төш бүрүн алыры-биле демиселди чору-дуп турар. Ол ышкаш тудуп мате-риалдарын белеткелдин районун колхозтары багай эвес белеткеп тур-ар. Ол чорук болза, районун кө-дээ болгаш колхозтар тудуунун та-лазы-биле килдизи шийтирин күү-селдизи дээш кызымак ажилдаанын херечизи болур.

Районун сан-хөө килдизи (эрге-ликчи эш Топул) сессиянын даас-канын өзугаар килдизин аппара-дын ажилын эде тургузуп, бүдү-рүлгө хуралдарын кылып, ажилын бедик деннеде чедирип турар.

Үндүрген шийтирнин күүселдезин амыдырал кырынга боттандыраар

Сессиянын шийтирин амыдырал кырынга күүседиринче районун көдээ Советтери биче эвес ажилды чоруткан. Эң ылангыя көдээ Советтер сессияны чогуур хуусаазында эрттирип, агаа культура тургузуш-кунун болгаш ажил-агыйнын та-лазы-биле 30 хире чугула айтыр-галарны чугаалажып, ол дугайында удуртуп шийтирилери күүседир дээш кызымак ажылдап турар.

Көдээ ажил-агыйнын район кил-дизи болгаш көдээ Советтер чаксы тарылга ажылынын кичээгенин дүңдүлдүп, колхоз баштаар черле-ринге удуртулганы дыктыган. Оон түнелинде районун «Совет Тыва-нын беш чыл ою» болгаш «Торгалы» колхозтарын чакса белеткели экти. «Торгалы» колхоз үрзин уруушкунун 116 хуу, андазын! плир болгаш өске-даа дериг херексел-дерин септелгенин бүрүн күүсет-кен.

Бо колхозтар маддын чаш төш бүрүн алыры-биле демиселди чору-дуп турар. Ол ышкаш тудуп мате-риалдарын белеткелдин районун колхозтары багай эвес белеткеп тур-ар. Ол чорук болза, районун кө-дээ болгаш колхозтар тудуунун та-лазы-биле килдизи шийтирин күү-селдизи дээш кызымак ажилдаанын херечизи болур.

Районун сан-хөө килдизи (эрге-ликчи эш Топул) сессиянын даас-канын өзугаар килдизин аппара-дын ажилын эде тургузуп, бүдү-рүлгө хуралдарын кылып, ажилын бедик деннеде чедирип турар.

Районун сан-хөө килдизи (эрге-ликчи эш Топул) сессиянын даас-канын өзугаар килдизин аппара-дын ажилын эде тургузуп, бүдү-рүлгө хуралдарын кылып, ажилын бедик деннеде чедирип турар.

Районун сан-хөө килдизи (эрге-ликчи эш Топул) сессиянын даас-канын өзугаар килдизин аппара-дын ажилын эде тургузуп, бүдү-рүлгө хуралдарын кылып, ажилын бедик деннеде чедирип турар.

1952—1953 өөредилге чылдарында белеткеп ачылдыры оожум тем-пи-биле чоруп турар учурунда школарда оттулар ышк белетке-линин күүселдизи багай.

Культур-чырыдышкын килдизин инспектору эш Чамзыр бодунун хүлээлгезин чогуур негелдизинге че-дир күүсетпейн турар. Көжөр кы-зыл өгүнч кидистерин эш Чамзыр Солтурда Куусаалга берген. Эш Чамзырнын эргезинге турган авто-машина ам бо үеде Хандагайтыда чурттап турар Дембирелдин хуузу-нда машиназы дег болган. Демби-редде машина башкаар канды-даа документи чок, ол машинаны чорудуп, улуска оттулар ышк сөрү-түп эккеп бергеш 100 рубльди ап турар.

Район бо хүнге чедир көдээ ажил-агыйнын тускай эртемниге-рин-биле хандыртпайн. Тускай эр-темниг кадрларын чорудуп бээр дугайында, областын көдээ ажил-агый эргелегенин дилзэн дилет турбуже, амага чедир ол чер чангыс-даа кадрны чорутпаан.

Ычангаш үстүнде четпестерни кыска хуусаанын дүргүзүндө чай-ладып, район Советинин чедиги сессиянын шийтирин ажил херек кырынга күүседирин шынгызы-биле негетинип турар. Районун килдистер бодунун ажилын бедик деннеде тургузуп, четпестер-биле эптеш чок болуру чугула.

Д. ШАГДЫР.

Ажылчы чоннарын бинин билбес чорун узутнаар дээш демисел

Улуг-Хем районун Шаган-Арыг сумуунда бижи өөренирин ийн бөлүмү ажылдап турар. Ол бөлүмүндө комсомолчу башкылар Кызыл-Эрик болгаш Долума олар башкылап турар. Бөлүмнүн кичээлери неделада ийн удаа эрттип турар.

Бөлүмүн дүңдүрүп турар дынак-чыларын иштинден Чамыян, Баир-оол, Эниккей болгаш өске-даа дын-

накчылар бижи өөрениринге кы-зымак болуп, өөредилгезин шы-гарап турар. Бижи өөренир бөлү-гүмге киреде бижи билбес турган 58 харлыг Седен ам бижики ном-чуп, бижи шыдаптар кылдыр өөри-нип алган.

Бижи бөлүмүнүн культурмей-жилери чүгле бижи өөредирин-биле кызыгаратынмайн турар. Олар коммунизмин улуг тудуларын дугайында, медицина талазы-биле сумелерин болгаш даштыкыда байдаларын долчулалын дынак-чыларга таныштырып турар.

С. ШИВИТ.

Россияга революстуг шимчээшкын төөгүзүндө чайыннанчак болушкун

Бир муң тос чүс он ийн чыл бол-за, Россиянын ажилдын ангызын бистин чуртувуска социализм дээш маадырлыг демиселин төөгүзүшкүн революстуг шимчээшкын чаа кө-дүрүлүшкүнүн эгелзенин чыды болуп кирген. Россияга 1905 чыл-дын революциянын аштырганын соонда Столыпин реакциянын караңгы-дүмбөй бужар үези эгелзэн. Хаанлык чакыг; помешчик болгаш капиталистер болза, политиктиг бол-гаш социалдыг дарлалга удур деми-сежип турган ажилын ангыдан бол-гаш бүгү ажилчы чоннардан кады-дошкун өлдүрүчү чорук-биле өжээ-нин негеп турганнар.

Революцияга удур калчаалыг чо-руктар диннап көрбөз хемчээшкын четкен турган. Фабрика, завод эле-ри ажилчын ангыга удур шапыш-кынын күштелдирген: олар ажил-чынарын ажилдан массалык-биле үндүр сызырынын, ажил төлөвирин кудуладарын бодуруп база үпте-ки шийтектел-торгаалдын өзү-чуру-мун база катап чорудуп, ажил хү-нүн 10—12 шактарга чедир узалдып турганнар.

Ол аар-берге чылдарда чүгле ленинчи большевиктер революцияга шыныч болуп артканнар. Чоокчу чылдарда чаа революстуг көдүр-лүшкүнүн чайлал чок болурунга бүзүренишкен, большевиктер күш-терин амыр-тыш чокка чыып, ажил-чын ангыны келир шийтирилгил туду-чушкуннарга белеткеп турганнар. Большевиктерин баш бурунгаар көөр чорун сөөлдө болгулаан төөгүлүг болушкуннарын чору-дугазы долузуп-биле бадыткап, 1911 чылда-ла ажилчын ангынын шапышкыны оожум шийчилгези эгелзэн. Бо дугайын стачкага ки-ришкенерини саны 1910 чылда 50 муңга чедир кызырылган турган бол-за, 1911 чылда 100 муңга чедир кө-

дүрүлүп үнгөн чорук херечилеп тур-ар. Боттарынын политиктиг болгаш экономун эргелери дээш ажилчын-нарын хаанын чакса болгаш буржуазияга удур демисели хун келген тудум-на күштелип турган.

Ол үедеги ажилчын шимчээшкын-нин дугайында чыл демделгелдин-де база бир көсүкү болгаш маадыр-лыг арын болза, Ленин аалдын уургайларын ажилчыннарыннын стачказы болуп турар. Боттарынын сонгутууган төлээлерин тудуп чо-ругдаанынгуа удурланып үнгөн Лени-нын ажилчыннарыннын ол стачка-зынын үезинде тайбыч демонстра-циянын киржикчилерин хаанын эр-ге-чагыргалары алып-боолап, хан-ын өлдүрүчү чорукту үлгүктенер. Ленага болган боолашкын калбак улус массаларын килденээшкын болгаш сеткил-сагыш хордаашкыннын бодурун. Чурттуң бүгү үлгү-лүлүг төпттеринге болгаш районна-рынга политиктиг ажил соксадыш-кынары, демонстрациялар бол-гаш митинглер чалтып үнгөн. Бо дугайында В. И. Ленинни бижээни болза, «Ленага болган боолашкын болза, массаларнын революстуч хөн-бодалче болгаш революстуч көдүр-лүшкүнчө шийчил киреринге чыл-дак болган» (В. И. Ленин, Чогаал-дар, том 18, арын 86).

Ленин аалдын уургайларын ээлеп турган «Лензото» деп аалдын үлөтпүр ниетилели эң улуг капита-листиг бүдүүрүлгө болуп турган. Орус буржуазиянын эрге-ажык сонуур-галдарынын хаан чактактын болгаш барынын-европа капиталын эрге-ажык сонуургалдары-биле сырыз холбашкаа болза, орус капитализ-

нин характерлиг демдектерин тола-зы-биле илередип турган. «Лензо-тон» акцияларыннын барык дөрт-түн үш хуузу «Лена—Гольфилд» деп анган акционерлиг ниетилелге хамааржып турган. Ленин эштег-тезинин акционерлеринин аразында граф Витте, министр Тимашев, хер-рөжен хаан Мария Федоровна олар база бар турган.

Ленага ажилчыннарын күш-ажылынын байдалы болгаш амы-дыралы мырнай шыдажыр арга-жык аар-берге турган, ажил хүн эртенгинин 5 шактан эгелзеш ке-жээшкынин 7 шакка чедир үргүлчү-лээр турган. Ажилчыннарынн шөл-лээр эргез чок турган. Чөгөниг ажил-төлөвирин төнчүзү чок ший-тектел-торгаалдар болгаш кылган ажилдын төлөвирин санап турар үеде мегелеп санаар, ажилчыннар аш-чени оон салып алып хүлээл-гелиг аалдын уургайларыннын салды-ларынга аш-ченин, барааннарын тудуу кылдыр дензелип, метрлеп бээр хевирин арга-мегези-биле кы-зырып ап турган. Ажилчыннар ба-гай шынарлыг барааннарда үш ка-тап улагытырган өртөкти төлээр ужу-рга таваржып турган. Ажилчыннар ажил-төлөвирин барык-ла холга ал-бас турган, оон санажылганынга кириштир оларга 5-тен 7 чедир рубльдин айда бир катап тылып турган болгаш элдеринин садыглар-ындан барааннар салып алырынга талонаар берип турган. Ажил-төлө-виринин оон арткан бүгү кезин ад-министрация чери керээ өзугаар чылда чангыс катап күзүн төлөп бээрин хүлээнген турган.

Ынчалза-даа, ол хүлээлгезин олар күүсетпейн турган. Ычангаш «Лен-зото» эштегезинин ажилчыннарда бээр өрзи канчаар-даа аажок хей үлүг түнге чедир көүдүзүн турган. Дагылар болза, керээ өзугаар

администрация черинин бир дугаар негээни-биле бодунун өг-бүлезинин кижигүнерин ажылче чорудуп бээр хүлээлгелиг. Керээниң бо чүүлү болза, херээженнерин болгаш уру-галарын бектиг кулдар бодуруп тур-ган, Эмиг эмер уругаларыг херээ-женнерин уругаларындан чарышаан, шылкыш-биле соккуп ажилче сызырып кирип турган чорук хаая эвес. Аарыг уругаларыг херээжен-нерин албадалыг кадыг-берге ажилдан база хостакас турган. На-зы четпез бичин уругаларын 10—12 шактарда, база ол ышкаш дүң ажилдаарын албадап турган. Оларга үлүг улуска бээр төлөвир-ден каш катап эвээш ажил-төлөвирин төлөп турган.

Шахтааларга күш-ажылдын байда-лы онза аар-берге болуп турган. Техниканын айылы чок болур чо-руунун бөдүүн чурумнарын безин сагывайн турган. Ол чорук хевертен болур айылдыг таваргаларын болгаш кижилерин аарып чоруун бодуруп турган.

Ажилчыннарын боттарынын өг-бүлелери-биле кады чурттап турган черлери казармалар байдалыг, мы-рынай коргунчуг турган. Харын-даа аалдын уургайларын хынап чораян хаанын сенатор Манухинин ар-гажоткун кырындан минип бижээ-ни болза, «Ийн дугаар дистанция-нын аалдын уургайларында ажил-дал турар ажилчыннарын чурттап турар 103 казармаларыннын 88-зи кышкы үеде мырнай чурттаар ар-гажык... Бар туруп турар казарма-ларнын хей нуруузу база ындаг бай-далда туруп турар, олар чүгле ка-дыкшылгага эвес, харын ажилчын-нарын амыдыралына айылыг болуп турар». Ында өлүр чоруктун кончуг хей болуп турганы кижип кайгаар чүве эвес. «Лензотонун» элдеринин байып ап турганы кан-чаар-даа аажок хей түңүч кончаа-ажыктарын муң-мун шактёрлар боттарынын дерин болгаш ханы-биле тып берип турганнар. Оларын Ле-нин аалдын уургайларындан чыл бүрдүлө ап турганы кончаа-ажык-

тары канчаар-даа аажок хей түңгө —чеди миллион ажыг рубль чедип турган.

Аалдын уургайыннын элдеринин та-лазындан үлгүлөп турган көстүп көрбөзүн-биле туразында аажылаар болгаш шыдажыр аргажык капита-листиг кулдарынын Лена дагы-ларын килденээшкын болгаш са-гыш-сеткил хордаашкыннын бодурун. Таарзынас чоруктар болгаш килденээшкын уурданышкыннар оларнын ортузунга улам-на өзүп турган.

Ажилчыннарын байдалы эн-не аар-берге турган. Андреев аалдын уургайына 1912 чылдын феврал 29-та (март 13-те) ажил сокса-дышкынын эгелзэн. Ол ажил сокса-дышкыннын эгелзенин шууг чылдагааны болза, чылгы маддыг чир аргажык аларган ээлин чем кылдыр үндүрүп берген болган.

Ол берге байдалга дагылар оон ынай шыдажыр аргажык аларган-нар. Олар ажил соксадышкыннын чорукташ, аш-чем садынга турган садыгынын дораан үндүренин администрация черинден негээнен. Администрация чери ол негелдени күүседирин ойлотаан болгаш бир эвес уурдаланыр ужур таварышса ажилдан үндүрер апаар деп кы-жымышаан, дагыларын катап ажилче эгелеп кирерин албадаан.

Ажил соксадышкыннын үргүлчү-лээрин шийтирлештирер, Андреев аалдын уургайыннын ажилчынна-ры боттарынын төлээлерин кожазында турар аалдын уургайларыне чору-дуп, ажил соксадышкынныга ка-тыжарыны кыйгырганнар. Каш хо-нук болганда бүгү аалдын уургайла-рынга ажил соксадышкын бол-ган. Лена дагыларыннын ажил сок-саашкыны бүгү-нитинин аларган. Төп стачка комитетин сонгуп тур-гускан, оон составынга элзэн боль-шевиктер болгаш большевикч хөн-бодалдыг ажилчыннар кирген.

Шахтёрлар сес шактыг ажил хү-нүн доктаадыр, шийтектел-торгаалдар-ын узуткаар, ажил-төлөвирин естү-рер, амыдырал чурталганы болгаш медицина дузаламчызын, база ол

ышкаш чмененилгени экижидер, кышкы үеде ажилчыннарын ажил-дан үндүр сызырынын хоруур, ад-министрация черинден ажилчынна-рын ээлдеч өзү-биле көөр, херээжен-нерин албадалыг күш-ажылын узуткаар дугайында болгаш өске-даа ол чижектиг негелделерин ад-министрация черинге киригелер. Дагыларын дүрүм чок өзү-биле кө-рүп, кара-туразында аажылаар чо-руктарын бодуруп турар админис-трация черинин кижилерин чайла-дырын база негээнен.

Ажил соксаашкынын эгелзенин-ден тура ажилчыннар оон тайбыч характерин демделеп шыйып тур-ганнар. Ындыг турбуже шимчээш-кыннин хере-тевишикиннен бол-гаш организастыг чорудуудан коргуп дүүрзэн администрация чери рота солдаттарын аалдын уургайычы-чө-рудуп бээр дугайында чөпшээреди Петербурдан алган. Жандармын ротмистр Трещенкону онза бүрүн эргелердиг төлээ кылдыр аалдын уургайычыне база чоруткан.

Апрельдин 4-түн (17-же) дүңезин-де он ажилчыннарын оон иштин-де сонгутууган ийн кижини тудуп чорудаан. Тудуп чорудаар чорук-тан килденээшкын 3000 чыгы ажил-чыннар туттуруп чорудатырган эш-терин хостаарын негезин негелдени прокурор Преображенскийге чо-руктаннар.

Оффicerин дужаалын өзугаар солдаттар боо-чепсек чок чылган чөпчө боолашкынын ажитканнар. Түнелинде 250 кижип өлдүктөн бол-гаш 270 кижип балгылатырган.

Лена аалдын уургайыннын ажил-чыннарын боолаан чорук чуртка динмиттиг килденээшкын болгаш сагыш-сеткил хордаашкыннын бол-думган. Куруне Думазында социал-демократтыг фракция Ленага бол-ган ханын болушкунун дугайында айтырыны салган. Ол айтыры-ны харылавышаан, хаанын ший-ки херектеринин министри Макаров «ындаг болган-даа, ындаг болу-даа» деп уют чогу-биле меделген. Хаан дүжүмединин ол уют чок харызы болза, хостагаже орук хаанын ча-

Хайгааралдан дашкаарлаан магазин

Областын улус ажил-агыймын социалистик чаартылгазы, култура революциянын шактын өзүлдэн ажылыч чонун политиктиг идепкейин, културдуг депшиллесин улус бедидип, билиг дээш соксаал чок бурунгаар чүгкүүрүчө оларын чаагаар-ла албадан турары-биле чергелештир, көдээнин колхозчу тараачыныра, МТС, совхозтарын, үлөтпүр бүүдүргелерин ажылчын, албан-хаакчыттары школачылар болгаш совет интеллигенция билиглерин үндөзүн, эртемнерин алдын фондузу ном чогаалга кызыгаар чок ынакшып, ону улуу-биле чергелеп турар апарган.

Кижилерин политиктиг меделеди, ажил мергежил бөдөн түдүм, олар културанын бүгү байлактарын улуу-биле чергелеп, хөй-хөй ном чогаалдарын номчурун ам-даа улам шыгы-масын-биле негээр апаар. Ажылчы массанын ол културдуг негелдзин чөп хандыраарынын харысалгалыг болгаш хүндүлүг сорулгазы хамыкты мурунунда ном садылгашкынын организацияларынга онаажып турары билдинтир.

Ынаага ол сорулган Бин-Хем районун Туран хоорайда В. Гопенко эргелекчилен ном магазини ыракта-ла четпес боттандырып турар. Чүд дие, ном магазини, ном чогаалды массанын ортузунга дүргө тардырынын эпиг аргазы чүрт-такчы чонун бажын-балгадынга че-дип туруп садылгаарын, база ол ыш-каш совет мурнакчы литературанын, үжур-дузанынын дугайында номчу-кчуларга чедингир тайылбыр-масса-лыг ажалды калбартырын практика-давай, ол ажалга дузалашса чогуур актив чок ажалдап келгенинч ула-мын-да чылдын январь, февраль айларын дүргүзүндө шоолуг эвес номнарны садылгап, саарылга плав-нин дөңгүл-ле 53 хуу чедир күүсет-кен.

Ном магазинин эргелекчизи эш Кафаненко номнарнык элди көрү-зүп, сүмө каткан данзаларны азып чарлавай, номнар витриназын олар-нын делгелдерин организаставай, харын чамдык үелерде магазини хаалчак байдалга тургузуп келгени-биле садыл алыччыларын хооругу-ла тодаргай. Шак ындаг мас-алыг ажалдарын калбартып, элдин иниц-тивичи ажалдап келген болза, ук магазин март айын саарылга плав-нин 110 хуу чедир күүсетип шыда-аы ышкаш, эртен ийн айларын плавнин база ыракта ажыр күүсет-пишаан, хөй-хөй номнарны массанын китинге таралып шыдаар ужурулуг турган.

Ындыг болза-даа, Бин-Хем райо-нун ном магазинин четпес ажал-дап келгени чүгүн оон эргелекчизи эш Гопенконун буруузу эвес, хар-ын областын ном садылгашкын конторазынын база ол районун удуртур организацияларын буруу-зу кылдыр саназа чогуур. Ном ма-газининг чедикшигинг ажалдаар-ынын эпиг байдалын чүңү-даа мурунда хандыраар үжүрлүг турган.

А. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Харысалгал чок чылгычылар

Чаа-Хөл районун Кызыл-Даг су-музунда Шверник аттыг колхозтун чылгычылары Чалбаа, Дакын олар ниитини малын кончуп харысал-га чок кадарып турарлар. Олар чылгы малды эки калбарбайн, ээн салып турары-биле 1 кулушчу, 1 богбаны бөрүге аар балыгаткан, 1 боос бени, 1 богбаны зорга алыс-каниар.

Чылгычы деп ат кадагалаан Чал-баа биле Дакын олар чылгыны эки чум оыттыг черлерге оларлаптайн, аалдарынч чанында бөле ай-дээш, дүне кадарбас, улуп чыдын алыры-биле ниитини малын мында: кога-ралга таварыштырып турарлар. Боос бедерни мунас болгаш ажал-дан хостаткан турда-ла, чылгычы Дакын бодуну кадарып турган чылгызын ээн каггаш, боос бе-мунуп алгаш, кымдан-даа чөпшээрел чокка Кара-Суг, Ак-Хөл дээн ыш-каш ырак черлерге 5 хонукта чо-раан чүүл бар.

Бо чижек болза, колхоз баштаар чери мал ажалын кдрларын эки шилип албаан, таарыштыр тургу-сан болгаш оларын ажалы дээш сагыш салбайн турары ол-дыр.

Колхоз баштаар чер мал ажал-ына эки сонуургалды, иденкей-лик колхозчулары шилип кирир болгаш Чалбаа, Дакын ышкаш кижилерни ниитини ындаг хары-салгалыг ажалынга кириген херээ чок, харын оларын чедирген кога-ралын дораан төлетирер болза чогуур.

Х. КУНГАА.

ПАРЛАТЫНМАН ЧАГАА-ЛАРЫН ИЗИ-БИЛЕ

„Колхозтарда четпестерни узуткаар“

Мындаг эгелиг чүүлге Каа-Хем районуну * «Октябрь 30 чыл ою» база «Сталинич орук» колхозтарда тудуг планын күүсетимейн турарын, ол ышкаш хөй-ниитини өнчүзүнге кам чок чоруктары би-жеэн авторнун чүүлүн хынап көр-гөш, четпестерни узуткаарын хемчеглерин алыры-биле Каа-Хем районун ажылчы чоннар депутат Советини куускомуче «Шы» солунунг редакциясы чоруткан. Ук чүүлду истеп көргө, ында айтыл-ган фактылар шын болганын бар-ымдалаш, ону узуткаарын хемчеглерин ал чоруткан.

«Сталинич орук» колхозта ажал-дын харысалга чоктанып турган скмд эргелекчизи Бибаны ажалга үмээни дээш колхоз баштаар чери 5 трудовенге штрафтаан, шынгы сагындырган.

Ам «Октябрь 30 чыл ою» болгаш «Сталинич орук» колхозтарда турган четпестер узуткатылып турар. Ылангыра тудуг планын күүсетир дээш, тудуг материалдарын белет-кээрини ажалын багай эвес орга-низастан турар деп Каа-Хем рай-куускомун даргазынын оралакчы эш Шогаал «Шы» солунунг редакциязынга харыылаан.

А. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Ленага болган болушкунарны болгаш массаларын революсчу иденкейчи чорунун соонда болган динмитиг өзүшкүнү үнедеп көр-бүшсан, В. И. Ленинни бижээни болза: «...Россия революстуг көдү-рүшкүнүн орунче кирген» (В. И. Ленин. Чогаалдар, том 18, ары 85).

Ол кайгамчыктыг үеде канчаар-да аажок улуг организацкы ажал-ды большевик партияны Төп Коми-тетини Прагага болган партия кон-ференциязынга эш Сталинни баш-таар соңугтурган Орус бюрозу чо-руткан. Февральдын төңчүзүнде эш Сталин шылгеден дезин үнегеш, апрельдин 10-да (23-те) Петербур-га чедип келген. И. В. Сталин бо-дунун редакторлап турганы бол-шевикчи «Звезда» деп ажал солун-га парлап турган чамдык чүүлде-ринге Ленага болган болушкунар-нык болгаш оон дараазында болган пролетариаттыг революстуг демон-страцияларын политиктиг ужу-ртказын ажалчын аңгынын муруну-га илередип, оларын ажалчын пим-чээшкенини көдүрүшкүнүнүн чаа, дээди чадаже чаз оруу кылдыр үнелеп көргөн.

Эш Сталинни бижээни болза: «Лена боолаашкыныра ыт чоктук дожун буза шапка, ынапалган улус шимчээшкенини хем шимчеп үне-ген. Шимчеп үнегеш!»

Бо үениң өзү-чурумунга каржы болгаш өлүмүг турган бүгү чүүл, хөй хиличкетелдиг Россияны арыв чоранын бүгү чүүлү—ол шу-ту чангыс фактыга, Ленага болган болушкунарга чылгы берген.

Лена боолаашкыныра ажал сок-садышкыныра болгаш чыс-каалдарнын медээни болганнын ужуру-даа харын ында» (И. В. Сталин. Чогаалдар, том 2, ары 238).

Ол үеде революстуг шимчээшкенин эң чугула онза чүүл болза, тараачын массаларны, база ол ыш-каш солдаттарны болгаш матрос-тарны демиселче хандыкшыдып киргени болур. Помещиктерге удур тараачын үнүшкүнери база катал эгелээн. 1912 чыл Туркестанда ше-

риглеринг ортузунга чепсектиг үнүшкүнер-биле демделетинген. Балтий флотунга болгаш Севастопольге тура-халышкынар чоок-шулап орган. Чүрт революсияге кө-дүрүп үнүп олурган. Ол революстуг көдүрүшкүн болза, бирги деле-гей дайыннга чедир үргүлчү-лээш, февраль революциязын ханын чазакты дүжүргөн үезинге, 1917 чылдын чазынга чедир, үш чылда ара соксаан.

Революстуг көдүрүшкүнүн чылдарында большевикчи партия чажыт ажалды ажал ажал-биле дүүштүрүшсан, узуткаачылар, троцкистер, кыйгытычылар-биле эптеп чок демиселди чорутушсан, ажалчын аңгыны чаа революсияге апар чораян.

40 чылдын мурунда Лена дэжгы-ларын боттарынын амызын бер-ген херээ, капитализмни дарлап-дан ажалчын аңгыны хостарынын херээ Ленин—Сталинни партиязын удуртулгазы-биле бистин чур-тувуска тилээш.

Ленага болган ханыг болуш-кунун 15 чыл болганын хүнүнде Лена ажалчыныра чедирген байырынга эш Сталинни бижээни болза:

«Браккы тайгага ханынч окта-рында өлгөн эштеринг эрес демисел-дин тилээш пролетариат утпаан. Эртен орукче көрүмүшсан, Совет Эвилелини ажалчыныра бойды-боочуларын чангыс-даа дамды ажалчын ханы халас барбаан, чүге дие, пролетариаттын дайзыныра шаажыладды алганнар, а пролета-риат оларын ашкан бодунч тилел-гезин шагда-ла чедип алган деп чу-гаалап болурлар».

Бистин чуртувуста коммунизм ту-душкунуну гениилг сталинич планын чедишкенин-биле боттан-дырып турар совет улус ажалчын аңгынын тилелгезин херээне бодунч амызын берген маадырлар-нын дугайында тураскаалды ыдык-ты-биле сактылар.

Н. ВЛАДИМИРОВ.

Германия-биле тайбың керээзин чарар дугайында АКШ-тын, Великобританиянын болгаш Франциянын Чазактарына Совет Чазактын нотазын даштыкыда канчаар көрүп турары

ГЕРМАНИЯ

БЕРЛИН. Кежээ үнер «Нахт-Эк-спресс» деп солун «Дөрт талаалыг чугаалажымшыкны Совет Эвиле-ди база катап сүмелеп турар» деп ниити эгенин аадагаш АКШ-тын, Великобританиянын болгаш Франция-нын Чазактарына Совет Чазактын 1952 чылдың апрель 9-та чоруткан нотазын бижимелин долзуу-биле бирги арынга апрель 12-де парлап үндүргөн.

Оон өске солуннар шажын байы-ры таварышкаш, ол хүн үнмезн.

БЕРЛИН. Герман айтырынын талазы-биле Совет Чазактын апрель 9-та Барыын-чүктүг үш күрүнелеринге чоруткан нотазын апрель 11-нин кежээнде Германиянын Демок-раттыг Республиказынын болгаш Берлинниң демократтыг сектору-нун бүгү-ле радиостанциялары дыка хөй удаа дамчытканыр. Бүгү Гер-манияга хостуг сонгулдаларны эрт-тир дугайында сүмелеп турар Совет Чазактын чаа нотазын немец улустун калбак кезектери улуг сеткил ханышкыны-биле ужураш-каныр.

АДН агентиледин меделеп ту-рарын өзүгаар алырга, Совет Ча-зактын барыын-чүк күрүнелеринге герман айтырынын талазы-биле нотазы болза, бүгү немец улустун национал эрге-ажыктарына таар-жып, ону камгалаан болуп турар деп Германиянын Демократтыг Рес-публиказынын Улус палатазынын даргазы Дикман чугаалаан.

Германиянын башкаланчак болуп ийн чарлып турарынын болгаш анал холбаштыр Европага чаа дай-нын айылынын харысалгалын барыын-чүк күрүнелелери чүктеп турарлар, ынапалган Германия-биле тайбың керээзин дүргөн шитпир-лээри, база анал холбаштыр Евро-пага болгаш бүгү делегейде-даа тайбыңчы хандыраар ам үеде оларда хамааржып турар деп Улус палатазынын даргазы база айткан.

Хөй-ниитини профвилелдерниң организацияларын улуг ажалдакчылары болгаш Германия-нын чурттакчыларынын чүүл-бүрү кезектерини хөй санниг төлөөлк-чилери болза, Совет Чазактын нотазын деткип турар дээрзи АДН агентиледин меделелдеринден то-даргай-биле көстүп турар.

ПОЛЬША

ВАРШАВА. Германия-биле тай-бың керээзин дугайында АКШ-тын, Англиянын болгаш Франция-нын Чазактарына Совет Чазактын нотазын бижимелин бүгү-ле поль-ша солуннар апрель 12-де парлаан-нар.

«Трибуна люду» солун муруну-ку чүүлүнде мында деп бижээни: Кат-тышкан, демократтыг болгаш тай-быңга ынакшыдыг Германия-биле тайбың керээзин чарарынч дугайында ССРЭ-ниң Чазанын са-налдан болгаш ындаг керээзин совет телевилелин Европага тай-быңчы бижылгаарын херээнге эң-не улуг салышкын болуп ту-рар деп хөй-ниити үнелеп турар.

Амгы үе дээрге, Германияны кат-тыштарына таарымчалыг дээр-зиниң дугайында эш Сталинниң чугаалааны болза, Герман айты-рыныга Совет Эвилелиниң салып турар канчаар-даа аажок улуг ужу-дузанын дугайында херечилеп турар болгаш Европанын бүгү улустарнын сонуургал турар айтырынга база-ла харын болуп турар деп ол солун бижип турар.

Герман айтырыларын тайбың өзү-биле шитпирлээриниң дугайында болгаш барыын-чүк күрүнелери-нин харызында көдүртүнгөн «ба-дыткалардын» чылча шаап, дөрт кү-рүнелерин чөвүдөл хуралын чылды-дыраарын бодурбас дээш кылып ту-рар орадалжымшыкынын иле-редип турар ол чаа совет нота бол-за, амгы үеде дыка улуг ужу-дузалыг деп «Трибуна люду» улам-чылап бижип турар.

Чөөн Кыдаттын тараачыныра бидик дүжүттү чедип ап турар

ШАНХАЙ. Чөөн Кыдатка көстүп көр-бөз дүжүттү алган, ол бир му тер-ден (бир му 1,16 га черге ден) 1433 цинь ристи (бир цинь 0,6 кило-граммга ден) алган, бодунга ха-мааржып турар черден ортумаа-биле бир мудан-на 1000 цинь ристи ажаал алган. Көдээ ажал-агай бүдүрүлгезинин талазы-биле улуг чедишкенин чедип алганы дээш ол Күш-ажылдын Маадыры атты алган.

Оон-даа артык дүжүттү чедип алып арганы дилеп, черни коллек-тивтиче-биле ажалдаарга эки деп ол билген. 1952 чылдын январьда бодунун эң чоок кожаларына кову-ларын дем-катыжымшыкынын ажалдап кыларынын дугайын са-налдаан. Ындыг аны-биле Чжа-наньшунда бир дүжүр-ла бот-боттарына дузалажырын күш-ге чугаалаан Чэнь Юн-кан 1951

Ол солун Потсдам дугуржулгазын шынгы сагып тургаш, анал үне-дилээн Совет Чазактын нотазында киригинген саналдарын билдинги-рин болгаш тодаргайын айтты-шаан, ол шынчы бодалга АКШ-тын, Англиянын болгаш Франция-нын Чазактарынын удурланышкан бижип турар: ол чазактар болза, тайбың керээзин чарар болуп алгаш, ССРЭ-ге болгаш улус демократия-зынчурттарына удурланган агрессии эвилелчини баш удур-ла белеткен алырын орадалжып ту-рарлар.

Совет Чазактын бо чаа нотазы болза, эң-не шын саналдарын ки-рип турар болгаш тайбынчы бижылгаарыне ССРЭ-нин Чазанын чүткүлүн база катап тодаргай-биле херечилеп турар.

Бодунун чүүлүн доозарда «Три-буна люду» солунун бижип тура-ры: Совет дипломатиянын бо чаа бурунгаар базымшыкын немец болгаш польша, улустар, Барын Европанын бүгү улустары канчаар-даа аажок улуг катыжымшыкы-биле ужуражып турар.

РУМЫНИЯ

БУХАРЕСТ. Германия-биле тай-бың керээзин чарар дугайында Со-вет Чазактын чаа нотазын румын улус изин-биле деткип турар. Бу-харестинг солуннарын апрель 12-де нотаын бижимелин улуг-улуг эге-лерин аадагаш долзуу-биле пар-лап үндүргөн. Төп солуннарынч нур-гулай-ла Совет Чазактын нотазын тайылбырлап бижип турар. Чаа дайыннын айылын узуткаарына, Европада тайбынчы бижылгап, камгалаарына сонуургалды болуп турар румын улуска болгаш бүгү Европанын улустарына Совет нота канчаар-даа аажок улуг ужу-дузалыг деп «Скынтея» солун мурунуку чүүлүнде демделеп турар.

ФРАНЦИЯ

ПАРИЖ. Германия-биле тайбың керээзин чарар айтырыг талазы-биле АКШ-тын, Англиянын болгаш Франциянын Чазактарына Совет Чазактын апрель 9-та чоруткан нотазынч Парижтин солуннарын улуг кичээнгейни салып турар.

Франс Пресс агентилеп Москва-дан ол кежээ совет нотаын биж-мелин долзуу-биле дамчыдыкканда, бүгү солуннар боттарынын арына-рынга нотаын ниити утказып би-жиң үндүрүпкөннөр.

«Се суар» болгаш «Монд» деп солуннар эң-не долу хемчээлдиг чүүлдерни нота дугайында бижээни. «Се суар» солун бодунун бирги ар-нынга: «Герман айтырынын до-подораан шитпирлээл деп үлү күрү-нелерге ССРЭ меделеп турар. Чаа совет нотаын сүмелеп турары:

1. Бүгү чуртка хостуг сонгула-ларны чорудар төлөөлө, таарым-чалыг байдалдарын хынап көрүүнү дөрт талаалыг комиссиязын.
2. Германияга камгалаанын шери турар, ыналза-даа канлыг-даа бөдүлгенишкениге кирбес үжүр-дүг.
3. Потсдамга доктааткан — Одер Нейсе хемнер-биле кызыаар болза, күштүг болуп арттар» деп улуг эгени парлап үндүргөн.

«Монд» солунун көрүп турары болза, Совет Чазактын нотазы дээрге, Германияга хостуг сонгула-ларны эрттеринин дугайында айтырыга эң-не билдингир санал-дарны кирип турар.

АНГЛИЯ

ЛОНДОН. Совет Чазактын апрель 9-тагы нотазын «Дейли Уор-кер» болгаш «Таймс» солуннар до-лузу-биле парлаан. Оон арткан со-лундарнын чамдыктары нотаын бижимелин долчуу-биле, чамдык-тары кыска меделелдер-биле би-жип турар.

«Германия дугайында чугаала-жымшыкыныра эгелээр» деп «Ба-рыын-чүкке совет хары» деп эге-

нин аадагаш нотаын бижимелин «Дейли Уоркер» солун парлаан.

«Дейли телеграф энд Моринг пост» деп солун бодунун дипломат-тыг хайгааракчынын меделелин бижээни. Ол меделелди «Германия дугайында совет саналды Барын-чүк чугаалажымшкы көөр ужурулуг. Сонгулдалар дугайында комиссия» деп эгенин аадагаш бижип турар.

«Ньюс кроникл» солун «Орус нотаын талазы-биле чугаала-жымшыкын оозадатынмас ужурулуг» деп эгенин аадагаш Совет Чазак-тын нотазынч утказын долчуу-биле бижвишаан, база-ла бодунун дипломаттыг хайгааракчынын бижээни чүүлүн парлап үндүргөн.

«Совет нота ужуражымшыкны сүмелеп турар» деп эгелиг медел-елинге «Дейли геральд» солун совет нотаын дугайын тайылбыр-лап бижээни.

Совет Чазактын апрель 9-та барыын-чүк күрүнелеринге чоруткан нотаын «Дейли уоркер» солун «Тайбынче ажал орук» деп эгелиг мурунуку чүүлүнге тайылбырла-шаан, мында деп бижип турар: «Дайын айылындан уштууноп, Европада кожа турар чурттарын тай-бың харылааларынч киририлип оруун герман айтырынын талазы-биле совет нота айттып турар».

АКШ

ВАШИНГТОН. Ону англи болгаш француз чазактар-биле кады өөр-өнип көргөш, сүмелешкиже чедир Германия дугайында чаа совет нота-ны непертеринден күрүне департаментизи ойталаан.

Американнар ол нотаын «дыка-ла соок» кылдыр хүлээп алганнар деп Юнайтед Пресс агентиледди Вашингтонда корреспондентизи ме-делеп турар.

НЬЮ-ИОРК. «Нью-Йорк таймс» солунун корреспондентизи Миддл-тон бодунун Бондан чоруткан меделелинде айттып турары болза: «Чаа совет нотада сүмелеп турарын өзүгаар ээлеп чагыраанын ажалын күүседип турар дөрт күрүнелерин хыналдазынын аада-биле Германиянын ниити хостуг сонгул-даларын эрттирер чорук болза, немец улуска эң-не ажалчы болгаш барыын-чүк күрүнелеринге эң-не айылыг чорук» болуп турар.

Барыын-чүк күрүнелеринг бол-гаш Аденаньун-даа чорудуп турар политиказынын Барын Германия-нын улдузунун ортузунда дыка-ла деткимче чогуи Миддлтон минип бижип турар. Миддлтонун чугаа-лап турары-биле алырга, Европа талазы-биле АКШ-тын политиктиг болгаш шериг планнарынга оппози-ция Барын Германияда өзүп турар.

АВСТРИЯ

ВЕНА. Герман айтырынын тала-зы-биле АКШ-тын, Англиянын болгаш Франциянын Чазактарына Совет Чазактын апрель 9-та чорут-кан нотазынга Венанын паралаг-лары улуг кичээнгейни салып турар.

«Эстеррейхше фольксштимме» болгаш «Дер абенд» солуннар нота-нын бижимелин бир дугаар ары-нада парлап үндүргөн. «Герман айтырынын эң-не дүргени-биле шит-пирлээрин Москва негеп турар» деп эге-биле «Эстеррейхше фольксш-тимме» деп солун оон дугайын бижип турар. Нотаның дугайында бижвишаан, ол солун «Германия чангыс-аай, хамаарышпас, тайбын-га ынакшыдыг күрүне болуп тур-густунар бе азы ийи кезекке чар-дынган хевээр арттар бе деп айты-рыг чогуу-на бо үеде шитпирлети-нер» деп айттып турар.

Совет Чазактын нотазын буржуаз солуннар база-ла тайылбырлап турар. Чижээ, «Дас клеине фольс-блатт» деп солун «Герман айтыры-нын талазы-биле ийги совет нота-нын алганын соонда барын-чүк күрүнелеринг боттарынын поли-тиказын бөдүн неместерге тайыл-бырлаары улам-на бергедээр» деп санап турар. (СЭТА).

туган. Ам ол суурда 7 ындаг бө-дүктөр бар, ында 46 өг-бүлө кирип турар, азы суурнун бүгү хуузунда ажалдыг кижилерин хөй кезин болуп турар. Чжананьун суурнун ол бөдүктериниң аразынга ховулар-ны чогуур өйүнде эки ажалдап кылары дээш чарып калбарган. Бо чылдын март 5-те Чэнь Юн-канын бөдүлү Кыдаттын бүгү тараачы-нарын бидик дүжүттү чедип алары дээш чарышче эгелеп кирериче кыйгырган. Чэнь Юн-кан бодунун бөдүлүн мурунундан дарга Мао Пзе-дунче чоруткан чагаазында бө-дүктүн кежигүнеринге хамааржып турар 53 му чериниң бир музундан 1000 цинь ристи, а 3 му чер бурүүзүндөн-не 1600 цинь ристи ажаал алырын хүлээнген.

(СЭТА).

